

**РЕЗЮМЕ.** Ушбу мақола бўлажак спорт тренерларининг касбий салоҳияти мавзусига бағишланган. Шунингдек, мақола матнда тренер салоҳиятини тушунирувчи психологик ва педагогик сифатларнинг айрим назарий тадқиқотлари таҳлил этилган. Мақолада келтирилган илмий тушунчалар ва илмий концепциялар таҳлилда иловада келтирилган илмий манбалар асос қилиб олинди.

**РЕЗЮМЕ.** Эта статья посвящена теме профессионального потенциала будущих спортивных тренеров. Также в тексте статьи были проанализированы некоторые теоретические изменения психологических и педагогических качеств, объясняющие тренерский потенциал. В анализе научных понятий и научных концепций, представленных в статье, за основу взяты научные источники, представленные в приложении.

**SUMMARY.** This article is devoted to the topic of the professional potential of future sports coaches. Also in the text of the article, some theoretical studies of psychological and pedagogical qualities explaining the potential of the coach are analyzed. In the analysis of scientific concepts and scientific concepts presented in the article, the scientific sources presented in the application were taken as the basis.

## **BOLALAR MUSIQIY ONGINI SHAKLLANTIRISHDA MUSIQA TINGLASH FAOLIYATIDAN FOYDALANISH USULLARI**

**S.E.Romanova – *pedagoqika fanlari nomzodi***

*Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti*

**Tayanch soʻzlar:** musiqa, tarbiya, ong, asar, emotsional dramaturgiya, aʼftakt, ijroni boshlash, qarsak, fahr hissiyoti.

**Ключевые слова:** музыка, воспитание, сознание, работа, эмоциональная драматургия, афтакт, начало выступления, аплодисменты, чувство гордости.

**Key words:** music, upbringing, consciousness, work, emotional dramaturgy, aftertact, the beginning of the performance, applause, pride sense.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqa tinglash faoliyatida musiqani oʻrganish va bilish uchun musiqani ularga televizor, radio, teatr, multfilmlar, mp3 va DVD orqali eshittirilishi oilada va bogʻchalarda amalga oshirish ularni tarbiyalash bilan barobar. Ularni harakatchan oʻyinqaroqligi sababli asarlarning hamohangligini qabul qilishadi, repertuarlarning mazmuni va mavzusi tomonidan turli xil boʻlishini qabul qiladi. Shu asarlar ularning sezimlarini koʻrsatish bilan birga kundalik turmushimizni va tabiatni aks ettirish lozim. Ilk qadamdan-oq, bolalar musiqani eshitib boshlashadi, ularni eshitib kichik miyalarda tahlil qiladi va unga mos harakatlar qilishadi.

Bolalarning ongi rivojlangandan keyin qoʻshiqlarni kimlar tomonidan yaratilishi haqida suhbatlar, savol-javoblar oʻtkazish orqali oʻrgata bilishdan iborat.

Musiqa elementlari asosan qoʻl bilan kuy harakati tovushlarning baland va pastligi, uzun va qisqaligi, qoʻshiqda muallimning qisqa kirish soʻzi (muallifi, tarixiy xususiyatlari, hayotiy ahamiyati, gʻoyaviy mazmuni va boshqalarni xuddi suhbat qurgandek qisqa tushuntirib, ularni musiqiy savodxonligini oshirish, qoʻshiqni ijro etib yoki disk-lentalar yordamida eshittirish yoʻli bilan ashulaning musiqa xarakteri, alohida ijro uslublari belgilash, qoʻshiqni musiqiy boʻlimlarga boʻlib oʻrgatish, ijro sifatini xususida ishlash, ashulani aytish va qoʻshiq haqidagi bolalarning fikrlarini bilish, fikrlarini inobatga olib suhbatlar oʻtkazish lozim.

Musiqa darsi dastur asosida rejalashtirib, koʻrgazmali qurollar yordamida musiqa oʻqitishning ogʻzaki, amaliy solishtirish metodlaridan foydalanib, darsda oʻquvchilarning eʼtiborini oʻziga qaratib, oʻyin elementlari, raqsga tushib, musiqadam tashlab yurish, qarsak chalishni mazmundor ijro etish bilan metodik asosda olib boriladi. Kichik yoshdagi bolalari oʻyin bilan bogʻliq boʻlgan ishlarni koʻproq qiziqadilar. Sababi ularda oʻyin ularning ijtimoiy turmushining bir boʻlagi oʻyin deb oʻylaydilar. Ular oʻzlari erishmoqchi boʻlgan ishlarini, orzu- umidlarini, maqsadlarini oʻyin orqali amalga oshiradi, oʻzini ishlarini subyekt sifatida mustaqil boshqaradilar. Bu esa ularni oʻz ustida mustaqil ishlashlari uchun zamin yaratadi, kelajakda oʻzini oʻzi olib ketishida bir tayanch boʻlib xizmat qiladi va shakllanib boradi [3].

Ularning ovoz apparatlarining nozik, moʻrtligi, yaxshi rivojlanmaganligi sababli ovozlari faltset turida jaranglaydi. Ovoz diapazoni do<sub>1</sub> – sol<sub>1</sub>, do<sub>1</sub> – do<sub>2</sub> gacha oraliqda boʻladi. Musiqa ritm, kuy, temp, dinamika, oʻlcham haqida maʼlumotlar, malaka va tajribalar aniq nazariy bilimga aylanadi. Musiqa darsini mustahkam oʻzlashtirishda birinchi sinfda olgan bilimlarga tayanishi kerak. Shuning uchun ham musiqa oʻqitishda bogʻlanishli sistemalilik tamoyillariga amal etishi kerak.

Musiqa eshitish musiqa ishlarini yetakchisi hisoblanadi. Negaki darsda qoʻllaniladigan hamma musiqa materiallari asosidan eshitish orqali oʻzlashtiradi.

Ikkinchi sinf tematikasida darsning badiiy kompozitsiyasi amalga oshadi. Darsning kulminatsiya nuqtasi bolalarga aktiv qiziqish uygʻotadi, badiiy emotsiya sezimlari hosil etadi va darsning emotsional dramaturgiyasiga erishishi mumkin.

Muallim darsni ishonchli dalillar yordamida, texnik qurollar, texnologik kartochkalar orqali oʻtishi lozim. Dars jadvalini tuzishda ijodiy yaxshi tayanishi kerak.

Bolalarga musiqani terang oʻrgatish uchun quyidagi uch turidan foydalaniladi:

1. Xor boʻlib ashula aytish;
2. Qarsak chalish va baraban, doira singari cholgʻu asboblari musiqaga ritmik joʻr boʻlishi;
3. Musiqaning xarakterini va obrazlarini harakatlarida koʻrsatish.

Oʻquvchilarni doimo qoʻl va oyoq hakatlariga oʻrgatib borish lozim. Diqqat, aʼftakt, ijroni boshlash, ijroni yakunlash va boshqa kerakli dirijyorlik choralarga amal etib qoʻshiq aytish kerak, ijro vaqtida oʻzini tuta bilishni eslatib qoʻyish kerak. Katta maktabga tayyorlash guruhi bolalar tajribasining oshib borishi fiziologik oʻsishi munosabati bilan ovoz diapazoni, tembri oʻzgarish belgisi tizim asosida olib borishi talab etiladi. Musiqa tinglashda oldingidan murakkabroq musiqa va qoʻshiqlarni eshittirish quyidagi bilim va tajribalar rivojlanib, shakllanib borib, amaliyotda bajarilishi shart:

1. Musiqani ritmik sxemalarini boʻgʻinli soʻzlar bilan aytishi (gʻun-cha, bo-la-lar, lya-lya-lya, top-top va hakazo);
2. Kuchli va kuchsiz tuygʻularni aniqlash va ularni sezib aytishlari.
3. Qarsak chalib va cholgʻu asboblari cholib kuyga ritmik qoʻshilish;

4. Marsh va raqs xarakterini harakatlarda koʻrsatish;
5. Lad toʻgʻisida bilimlarni mustahkamlash.

Katta guruhda musiqa tarbiyasi bir talay aniqlashadi, asar xarakterini aniqlash bilan marsh qoʻshiq va kuylarning major va minor tovushlarini ayira bilish bilan belgilanadi. Ularga qoʻshiq mazmunini major yoki minor kayfiyatda ekanligini tushuntirib taqqoslash jarayonida ularga qoʻshiq xarakterini aniqlashni topshirma sifatida savol bersak boʻladi.

Ularning ovozigina va diqqatiga eʼtibor berish kerak. Baqirish, kuchanib ashula aytish yaramasligini ularga tushuntirish, ovozlari kamchilik sezilsa lor koʻrigiga olib borib koʻrsatish, ofozni asrash qoidalarini tushuntirib boriladi.

Shuningdek, bolalarni musiqaning tuzilishi va nota savodxonligiga xos shu boshlangʻich bilim va salohiyatga

ega bo'ladilar, xor bo'lib ijro etishda o'zini tuta bilish, asar mazmuniga hos his tuyg'ularni seza olish, eshitib tinglashga asari to'g'risida suhbatlarda ishtirok etib, musiqa nolasiga xos harakatlarni bajarish, musiqa ritmiga cholg'u asboblarga jo'r bo'lib aytish singari malaka va tajribalarga ega bo'ladilar.

Musiqa muallimi har bir yil va fasl, chorak mavzularini dastur bo'yicha dars faoliyatida mavzularni bir-biri bilan mazmunan bog'lab o'tishi kerak bo'ladi. Ular mavzular almashinuviga tushunib borishi kerak.

Maktabga tayyorlash guruhi bolalarining eslash qobiliyati, ovoz apparatlarining rivojlanishi, ovozi biroz aniqroq, tajribalarga egaligi bilan o'rta guruhdan farq etadi. Ular faoliyat yoki mashg'ulotning har bir elementini tajribalarga asoslanib tushuntirib boriladi. Dars jadvalini tuzganda ayniqsa ijodiy yondashish, uning tuzilishini bir tomonlama bog'lab turish, asarlar tartibini sinf imkoniyatlariga xos etib belgilash, bolalarning faol qiziqishlarini uyg'otish, badiiy his tuyg'u kechinmalarini hosil etish, ularning ovozigacha mos etib tuzish kerak. Bolalar o'quv jarayonida musiqaning oddiydan murakkabga tomon tamoyili asosida birgalikda rivojlanishini, musiqaning tushunchalari, uning turlari, musiqa asboblari va ularning turlari, tuzilishi va musiqa mazmuni o'rganib boriladi. Musiqa bilan unli tovushlarni musiqa rahbarining aytishini qaytalab aytish, taqlid qilish qobiliyati rivojlanadi.

Bu o'rganilayotgan musiqa yoki qo'shiqning musiqa asboblari aniqlashga, toza to'g'ri aytish va qo'shiq mazmunini mazmunli etib tushunib aytishga o'rgatish asosiy rol o'ynaydi.

Bolalar damni to'g'ri olish, jummalarni oxiriga yetkazishni sekin-asta o'rganib boriladi. Asarlarni ijro etishga erishish uchun avvalo, toza intonatsiyaga erishish kerak, bu ovoz sozlash jarayonida erishiladi. Avvalo tertsiya kengligida uch tovushli mashqlarni aytirish, bir ikki kanon shaklida mashqlar aytish orqali bolalarni musiqiy ongini rivojlinib, eshitish qobiliyati shakllanib boradi.

O'quvchilarni musiqa to'g'risida bilim doirasini kengaytirishda va musiqa qobiliyatini rivojlantirishni musiqa tinglash ulkan ahamiyat kasb etadi. Musiqa rahbari (yetakchisi) ijrosidan tashqari disklar yordamidan foydalanib, bolalar xori, tajribali xonandalar, sozandalar ijro etgan cholg'u asboblari ijro etgan musiqiy asarlar, xalq ashula va raqslarni tinglab ularga singdirish bilan bolalarni musiqa olamiga olib kirishi badiiy tuyg'uni, qiziqishni rivojlantirish mumkin. Bulardan mavsum mavzularini ularning yosh xususiyatlariga qarab tanlanadi.

Musiqa mashg'uloti jarayonida bolalarni tezroq dasturdagi musiqa asarlarining dars metodiga, san'atiga, qo'shiq aytishga qiziqitirishdan iborat.

Mashg'ulot jarayonida quyidagilarga e'tibor berish, fanlar bilan qatnashi metodikasi boshqa fanlardan olingan bilim va tajribalaridan foydalanish:

-Bolalarning musiqiy ongini va ma'naviyatini o'stirish, qo'shiqda sof unisonga erishish, so'z boshida dam olish, so'z oxirigacha tejash, lad haqida ma'lumot, o'lchamlarni bilish, notaga qarab ijro etish.

-Bolalarni qo'shiq aytishga qiziqitirish. Musiqa savodining eng kerak ahamiyati-qo'shiqni nota nomlari bilan ijro etish, tinglash uchun berilgan asarlarni analizlab bilish.

-Vokal-xor tajribalari: bu davrda bolalar ovoz pardalari to'liq shakllangan bo'lib, dam olishi teranglashadi. Ko'krak qafasi diafragmani kengaytiradi. Bolalar ovozi ochish uchun mashqlar aytish, ularga qo'shiq o'rgatishda dirijyor usulida, fortepiano musiqa asbobidan yaxshi foydalanish, qo'shiq o'rgatish davomida toza unisonga, ikki ovozli badiiy ijroga erishish, ovoz apparatlari shakllanganligi sababli ularni ko'proq to'garak ishlariga jalb yetish lozim.

MTM tarbiyalanuvchilari har bir guruh bosqichi sayin ovozlari rivojlanganligi bilan ajralib turadi. Ularning

yetishmagan bilimlarini mustahkamlashda, ularni sinfdan tashqari to'garak ishlarida davom ettirish kerak. Yoki qo'shimcha dars jarayonida o'yin usuli orqali ularga musiqani tushinish uchun musiqa savodi mazmunidagi har xil o'yinlar taklif etib, ularni musiqa savodxonligiga o'rgatib borish mumkin. Masalan, kichik guruhlarda kartochkalar yordamida, ular dinamik belgilar solingan konvertini ochishadi, berilgan har bir stol yoki parta ustidagi vatman qog'ozga shart bo'yicha belgilarni terib tanlab yopishtirishadi. Bu o'yinni yakka holda ham amalga oshirish mumkin. Masalan, guruh bolalariga savol tashlaymiz: Ovozni yarim ton ko'tarib, ovozni biroz ko'tarsak qaysi belgi qo'yiladi? Yoki boshqa o'yin shartlari yordamida amalga oshiriladi. Ular bunday metodlar orqali qiziqishi o'sib, darsga yanada mehr qo'yadi hamda musiqiy savodxonligi shakllanib musiqani oson tushuna oladigan bo'lishadi. Shular bilan birga saviyasi rivojlanadi.

Musiqa tarbiyasida ikki xilga bo'linishi mumkin: Bular jamoa bo'lib kuylash, yakka kuylash.

Jamoa shakllariga xor jamoasi kiradi, ular bolalarni jamoaga o'rgatadi. Musiqa faoliyatida o'tiladigan asarlarning, mavzularning ko'pchiligi tabiat bilan bog'liqdir. Darsdan tashqari tarbiya ishlari sayohatlarda, qo'g'irchoq teatrlardagi ko'rinishlarni dars mazmuni bilan bog'lab o'rgatilsa bolalar qo'shiq mazmunini to'g'ri va chuqur egallaydilar. Masalan, yaproq haqida qo'shiq o'rgatilsa yoki gul haqida qo'shiq bo'lsa maktab atrofiga sayohat qilganda yoki bo'lmasa gul bargni sinfxonaga olib kelib uning xususiyatlari xuddi bolalar kabi nozik, uzsa so'lib qolishi, uni asrab avaylash kerakligini hamda tabiatni shu kabi asrashlarini uqtirish lozim. Bu bilan birga ularga ekologik madaniyatdan ta'lim bergan ham bo'lamiz.

Darsni sifatli amalga oshirish uchun audio-video magnitafon, plastinkalardan foydalanish, dinamik belgilarni kompyuter, slayd yordamida ularning belgi asosida o'zgarishini ko'rsatib berilsa ularning qiziqishlari kuchayib, musiqa savodi bo'yicha savodi o'sadi, o'rganadi. Ulardan tashqari doska, kitob, cholg'u asbobi va boshqa ko'rsatma qurollardan foydalanishga musiqa muallimi yoki metodist imkoniyatlar yaratishi kerak.

Ko'rgazmali qurollardan foydalanish, dars jarayonini sifatli olib borishdan tashqari, bolalar o'zi ko'rib, ishonib, darsga qiziqishi ortib boradi. Bunda musiqaning dinamik belgilari hamisha plakatlarda turishi, ularga har bir dars sayin tushunmay qolganida yordam berib, ko'raverib o'rganib oladi. Ular hatto dars oralig'idagi tanaffus paytida o'rganib, bilimlari shakllanib boradi, o'zi esa bularni sezmasdan o'rganib ko'zlari ham chiniqadi.

Keyinchalik ko'rsatma qurollar bilan boyitish tajriba metodlarimizga bog'liq. Iqtidorli bolalarga yaxshi tarbiya-viy ta'sirga ega ko'rsatma qurollarni pedagogik texnologiyalardan foydalanish, zamon talab ko'rsatma qurollar o'ylab topish, ularni metodikaga xos bo'lishini ta'minlanishini taqozo etadi.

Bulardan tashqari ko'rgazmali qurollar yaratganda bolalar yordamidan foydalanish, ularni mustaqil fikrlarini bayon etishida katta rol o'ynaydi.

Musiqa mashg'uloti umuman olganda, insonni yaxshi yo'lga boshlaydi, tarbiyalaydi, ko'p narsalarni o'rgatadi. Endigina o'sib kelayotgan bolalarning tarbiyasida, tuyg'usida poydevor tarbiya rivojini ta'minlaydi.

Bu xususda buyuk shoir Suxomlinskiyning quyidagi oltinga teng so'zlarini keltirib o'tamiz: «Musiqa go'zallikka, yaxshilikka, odoblikka chaqiruvchi nozik, juda ajoyib mo'jizaiy ta'sir etuvchi vosita».

Shuningdek, bolalarning tarbiyasida nafaqat savodxonlik, shu savodxonlikka chaqiruvchi tarbiyaning ahamiyati kuchli. Chunki tarbiya olgandan boshlab bolalar o'qishga harakat qilishadi. Bu bilan ularga bilim berish osonlashib bunaqa imkoniyat va vositalarni faqat musiqa darsida emas balki hamma fanlarda ham amalga oshirish, qo'llash mumkin.

Musiqiy jihatdan savodxon bola didsizlik, g'oyasizlik, tubanlik, dangasalik illatlaridan nari bo'ladi. Ularda atrof-muhitga nisbatan e'tibor, o'rtoqlari, ustozlari, ota-onalariga nisbatan hurmatning shakllanishida ham musiqa darslarining ahamiyati katta. Shu bois, har bir darsda o'quvchilarga musiqaga oid qandaydir yangilikni taqdim etib, ular esa bu bilimni qabul qilib shu sinfdan bir ma'lumot olib chiqishlari kerak.

#### Adabiyotlar

1. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. 2018, -T.: <http://fayllar>.
2. Ortiqov T., Romanova S. Muzikani oqituv metodikasi. (Oqituv qollanba). –Tashkent: "Tafakkur avlodi", 2020, 188-b.
3. <file:///C:/Users/user/Downloads/o'quvchi> yoshlarni musiqiy ongini rivojlantirishda amalga oshirilayotgan islohotlar.pdf.

**REZYUME.** Maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqa tinglash faoliyatida musiqani o'rganish va bilish uchu musiqani bolaning ongini shakllantirishga xizmat qiluvchi usullar bilan amalga oshirish masalasi ilgari surilgan.

**РЕЗЮМЕ.** В музыкальной деятельности детей дошкольного возраста выдвигается вопрос обучения и познания музыки способами, которые служат формированию психики ребенка.

**SUMMARY.** In the musical activity of preschool children, the question of teaching and learning music in ways that serve to form the child's psyche is put forward.

### ASTRONOMIYA KURSIDAN AMALIY MASHG'ULOTLARGA INNOVATSION TA'LIM TEKNOLOGIYALARI VA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINI TATBIQ ETISH

**G.I.Sayfullayeva – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent**

*Navoiy davlat pedagogika instituti*

**Tayanch so'zlar:** axborot, texnologiya, innovatsiya, amaliy mashg'ulot, astronomiya, amaliy mashg'ulot.

**Ключевые слова:** информация, технология, инновация, практика, астрономия, практика.

**Key words:** information, technology, innovation, practical training, astronomy, practical training.

Bugungi jamiyatda axborot texnologiyalaridan foydalanish inson faoliyatining deyarli barcha sohalarida amaliy zaruriyatga aylanmoqda. Bu texnologiyalardan foydalanish ko'nikmasini shakllantirishi ko'pchilik hollarda bugungi talaba kasbiy tayyorgarligining muvaffaqiyatli bo'lishini aniqlaydi. Tajriba shuni ko'rsatadiki, bu ko'nikmalarni egallash nisbatan samaraliroq bo'ladi, qachonki bu jarayon nafaqat informatika darslarida, balki barcha fan o'qituvchilari darslarida o'z davomi va rivojini topsagina, bu yondoshuv yangi talablarni ilgari suradi, yangi texnikani o'zlashtirishga majbur qiladi va zamonaviy axborot o'qitish muhitidan foydalanishga asoslangan o'qitishning yangi metodikalarini yaratishni talab etadi [1:16].

Axborot texnologiyalarini qo'llashning yana bir imkoniyati–talabalarning mustaqilligini rivojlantirishdir. Talaba nazorat testlarini yechadi, masalani tushungan holda mustaqil ishlaydi va shuning hisobiga unda fanga qiziqish ortadi, fanni o'zlashtirishiga va bajargan ishiga qarab baho olishiga ishonchi ortib boradi. O'z javoblarining natijalariga qarab yo'l qo'yilgan xatolarini mustaqil ko'rishi va ularni tahlil qilishi yoki elektron testdagi yordamlarga qarab tuzatishi mumkin. Kompyuterdan foydalanishning yana bir afzalligi – talabalarni bir xil amallarni qayta bajarish kabi og'ir mehnatdan ozod etadi, tajribalarni tezkor bajarilishini ta'minlaydi va shuningdek, miqdorlarning bir biriga naqadar bog'liqligini ko'rishi mumkin.

Eng muhim imkoniyatlaridan biri esa, ba'zi astronomik jarayon va hodisalarni, masalan, Sayyoralar harakati, Butun olam tortishish qonuni, Gallaktikaning tuzilishi, Quyosh aktivligi davrida quyoshda dog'ning paydo bo'lishi kabi holatlarni kompyuterda modellashtirish imkoniyatining mavjudligidir. Bunday modellar hodisaning astronomik mohiyatini chuqur anglash imkoniyatini beradi.

Asosiy muammo shundaki, ularni yaratish uchun materiallarni qidirish qanday kechishida. Taqdimot materiallarining asosiy manbai sotuvdagi multimediyali disklar, Internet tarmog'idagi materiallar va o'qituvchi tomonidan yaratilgan ishlanmalar. Axborot manbalari orasida Internet tarmog'ini alohida qayd etish lozim, unda har xil astronomik jarayonlarni namoyish etuvchi ko'p sondagi fotografiyalari va videofilmlar erkin joylashtirilgan. Bu turdagi materiallarni o'zida mujassam etuvchi saytlar soni doimiy ravishda oshib bormoqda, masalan, "Astronomiya va animatsiya" sayti bo'lib, unda ko'plab astronomik jarayonlarning animatsion sxemalarini topish mumkin. Axborot texnologiyalarini qo'llash natijasida

Xulosa qilib aytganda davlat ta'lim tizimida olib borilayotgan izchil islohotlar zamirida etuk salohiyatli, bilimli, intiluvchan farzandlarni kamol toptirishdek ezgu maqsad mujassam. Zero, bugun yoshlarimizning teran bilim olishi uchun barcha sharoitlar yaratilgan. Zamonaviy ruhda qurilgan o'quv binolarida ilmiy fan o'rganayotgan o'g'il-qizlarning orzu o'ylari, maqsad va intilishlari haqida eshitishning o'zi kishida fahr hissini uyg'otadi.

astronomiyaga qiziqish ortadi, ta'lim sifati ko'tariladi, idrok etish faoliyati faollashadi, ilmiy fikrlash shakllantiriladi, individuallashtirish va tabaqalashtirilgan yondoshuv amalga oshiriladi, shaxsning ijodiy rivojlanishi kuchayadi va o'quvchilarda axborot texnologiyalari bilan ishlash qobiliyati ham ko'tarilib boradi [2:57].

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta'lim sohasidagi islohotlar respublikaning ravnaqini ta'minlaydigan istiqboldagi rejalarini amalga oshirishda muhim o'rin tutadi. Jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy- madaniy taraqqiyotining asosi bugunigi kunda ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarning bilim darajasi va egallagan ko'nikmalariga bog'liq ekanligini e'tirof etmoqda. Hozirgi zamon yoshlari bilimi va tarbiyasi davr talabiga javob beradigan hamda umuminsoniy ta'lim-tarbiya shakli tamoyillari bilan hamohang bo'lishi zarur.

Ta'lim muassasasining o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etishning samarali yo'llarini yoritish va tegishli metodik tavsiyalarni ishlab chiqish professor-o'qituvchilar oldida turgan asosiy vazifalardan hisoblanadi. Shu bilan birga innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash fanlararo aloqadorlikni amalga oshiradi, ta'lim mazmunini sifat jihatidan to'ldiradi, bo'lajak o'qituvchining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda va ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini orttirish barobarida ularning metodik tayyorgarligini zamon talablari darajasida tashkil etishga imkon yaratadi [3:51].

Innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash talabalarni mustaqil ishlashga va izlanishga undaydi, tashabbuskorligini ro'yobga chiqaradi, professor-o'qituvchining o'z ustida uzluksiz ishlashini ta'minlaydi va faoliyatining yangilanishiga olib keladi. Quyida innovatsion ta'lim texnologiyalari joriy etilgan astronomiya mashg'ulotlaridan namunalar keltiramiz:

Biz quyida o'quv jarayoniga qadamba-qadam qo'llaniladigan "Kubik" metodini qo'llashni keltiramiz. Bu metoddan darsni mustahkamlash vaqtida foydalanilsa, yaxshi natija beradi.

1-qadam. Mavzu o'tilgandan so'ng, mavzu bo'yicha biror tushuncha shakllanadi. Shakllangan tushunchani (kattalik, o'lchov birligi) quyidagicha yozish taklif etiladi:

Tasvirlang, Taqqoslang, O'xshating, Tahlil qiling, Ishlating, Foydali va zararli tomonlarini ayting.

2-qadam. Masalan, "Kepler qonunlari" mavzusi o'tilgandan so'ng, talabalar quyidagicha yozadilar.